אבל פריש או רמון **לא.** פירש בקונטרס לא גרסינן לה ויש לפרש בדוחק דוקא דכי יש לנותן אתרוג מלבד אותו שנטל מקבל מתנה ואינו מקפיד אם יאכל הלה את האתרוג אבל אי לית ליה לנותן אלא פריש או רמון לא יצא דמסתמא יקפיד אם יאכל הלה את האתרוג ודומק: **לא** החזירו **לא יצא.** ופ"ת אמאי לא יצא אפילו כי כפליה לתנאי והא הוה תנאי ומעשה בדבר אחד ואין זה כתנאי בני גד ובני ראובן כדאמרינן במי שאחז (גיטין דף עה. ושם) ה"ז גיטך והגייר שלי אינה מגורשת על מנת שהגייר שלי מגורשת ופריך מאי שנא ריש"א ומאי שנא סיפא אמר רבא משום דהוי מעשה קודם לתנאי ולכך התנאי בטל ומגורשת ופריך רב אחא בר אהבה טעמא דהוי מעשה קודם לתנאי הא לאו הכי לא מכדי כל תנאי גמרינן מתנאי בני גד ובני ראובן מה התם לא הוי תנאי ומעשה בדבר אחד כו' אלא אמר רב אחא בר אהבה משום דהוי תנאי ומעשה בדבר אחד ומיהו יש לומר דרבא דהכא סבר דלא בעינן תנאי (ו) ומעשה בדבר אחד דהא התם נמי לא בעי אי נמי רב אחא ס"ל דכל האומר על מנת לאו כאומר מעכשיו דמי ולהכי הוי מעשה ותנאי בדבר אחד שאינו מגורשת אלא כשתחזיר לו הגייר ואין תתגרש כשהגנו בידו ולהכי הוי מעשה ותנאי בדבר אחד ולא חשיב תנאי אבל רבא סבר כל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי ולא הוי תנאי ומעשה בדבר אחד ויכולים המעשה והתנאי להתקיים ומגורשת מיד ואחר כך תקיים התנאי אי נמי התם כרבי מאיר והכא כרבנן (ז): כאן

אי מיפק לא נפיק ביה למאי יהביה ניהליה אלא מיפק דכולי עלמא לא פליגי דנפיק ביה (ח) מכרה או אכלה באנו למחלוקת רבי ורבן שמעון בן גמליאל אמר רבה בר רב הונא א"האחין שקנו אתרוג בתפוסת הבית נטלו אחד מהן ויצא בו אם יכול לאוכלו יצא ואם לאו לא יצא ב"ודוקא דאיכא אתרוג לכל חד וחד (ג) אבל פריש או רמון לא (ט) אמר רבא ג"אתרוג זה נתון לך במתנה ע"מ שתחזירהו לי נטלו ויצא בו החזירו יצא לא החזירו לא יצא קא משמע לן ד"דמתנה על מנת להחזיר שמה מתנה ההיא איתתא דהוה לה דיקלא בארעא דרב ביבי בר אביי כל אימת דהות אזלא למיגזריה הוה קפיד עילוה אקנייתיה ניהליה כל שני חייו אזל איהו אקנייה ניהליה לבנו קטן אמר רב הונא בריה דרב יהושע (ט) משום דאתו ממולאי אמריתו מילי מוליאתא ה"אפילו רשב"ג לא קאמר אלא לאחר אבל לעצמו לא אמר רבא אמר רב נחמן שור זה נתון לך במתנה על מנת שתחזירהו לי הקדישו והחזירו ה"ז מוקדש ומוחזר אמר ליה רבא לרב נחמן מאי אהדריה (ג) אמר ליה ומאי חסריה אלא אמר רב אשי חזינן אי אמר ליה על מנת שתחזירהו הא אהדריה אי א"ל על מנת שתחזירהו לי מידי דחזי ליה קאמר ליה (ו) אמר רב יהודה אמר שמואל הכותב נכסיו לאחר ואמר הלה אי אפשי בהן קנה ואפילו עומד וצווח ורבי יוחנן אמר ו"לא קנה אמר רבי אבא בר ממל ולא פליגי כאן

נמי אי הוה כתיב הכא פרי עץ הדרכם אפי' של שותפות אבל כיון דכתיב לכם לריך שיהא כולו שלו והאי דלא כתיב ולקחת לך הייגו למדרש מיניה שתהא לקיחה לכל אחד ואחד כדדרשינן במס' סוכה (דף מא:) ובתורת כהנים [אמור פרק טז]. ומנהג שלנו שנהגו לברך כל הקהל באתרוג אחד דעתנו מסכמת לתת כל אחד במתנה את חלקו לחבירו כדאמרינן גבי רבן גמליאל ור' יהושע במסכת סוכה (שם) ואע"ג דלא פרים כמתן דפרים דמי דלא גרע ממתנה ע"מ להחזיר דלהכי מיהא דעת כל הקהל שוה שיתנתן לכל אחד עד שיברך עליו ואח"כ יחזיר והכי מילי ביו"ט ראשון אבל ביו"ט שני אמרי' מתוך שיוצא בשאול יוצא בגזול. ומה שכתוב בספרים ודוקא אתרוג אבל פרים ורמון לא אריכות פירוש של שוטים הוא ואינו מן הגמרא כן נראה בעיני וכשר: **החזירו יצא.** מיגלגלי מילתא למפרע דהויא מתנה מעיקרא שהרי קיים עתה תנאי שהמתנה היתה תלויה בתנאי ונתקיים: **ואם לאו.** אלא מכרו או אכלו לא יצא דאיגלגלי מילתא דלא הויא מתנה. ואע"ג דלגבי גיטין ק"ל כר"מ דבעי תנאי כפול כדאמר בפרק מי שאחזו (גיטין דף עה:) אתקין שמואל בגיטא דשכיב מרע כו' הני מילי לענין גיטין וקידושין הוא דבעינן תנאי כפול לכתחלה לרווחא דמילתא דילפינן מתנאי בני גד ובני ראובן מיהא לגבי דיני ממונות לא בעינן תנאי כפול אלא גלוי דעתא בעלמא וכיון דאמר ע"מ שתחזירהו לי ואע"ג דלא כפליה למימר ואם לא תחזירהו לא תהא מתנה אפ"ה לא הוי מתנה אא"כ נתקיים התנאי דהא אפילו היכא דלא פירש כלום ואיכא למיתלי באומדן דעתא אזלינן בתר אומדן דעתא בפירקין לעיל גבי דינים הרבה כגון הכותב נכסיו לאשתו (דף קלא:) ונקמן בפרק מי שמת (דף קמח:) גבי שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים וגבי מי ששמע שמת בנו וכתב נכסיו לאחרים ואח"כ בא בנו דאמר בפרק מי שמת (לקמן דף קמו:) דלא הויא מתנה: **אקנייה ניהליה כל ימי חייו.** דרב ביבי ואחריו יחזור לה וליורשיה: **אקנייה לבנו קטן.** כרבן שמעון דאמר אין לשני אלא מה ששייר ראשון. ואע"ג דרבן שמעון לכתחלה אסר הני מילי כשאמר לו נותן אחריך לפלוני דבעינן ח"ה שישתייר לאותו פלוני אחריו קצת אבל הך איתתא כיון דיהבה ליה לגמרי כל ימי חייו ולא פירשה לו לתת אחריו לאדם אחר אלא לעצמו לקרות רוחו של רב ביבי נתכוונה ואפי' ליתנו לכתחלה לכל מי שירצה והאי דאקנייה לבנו קטן היינו כדי שלא תוכל האשה לחזור ולקנות ממנו ח"נ לפי שסמוך על שלחנו ויאכל רב ביבי הפירות תחת מזונות בנו. ונראה בעיני דלא גרס לבנו קטן אלא לבנו גרידא וכן כתב בפירושי ר"ח ואגב שיטפא דכתב הכי בגמרא בשאר מקומות כתבו נמי אף בכאן: **ממולאי.** כדאמר בר"ה (דף יח. ע"ש) רבא ואביי מדבית עלי קאתו ועל שם מקומן נקראו בני עלי ממולאי כדאמר בברכות דבר בתחלת פרשה נ"ט ואברהם זקן עטרת תפארת שיבה וגו' [משלי טז] ר"מ אזל לממלא ראה אותם שחורי ראש אמר להם שמא ממשפחת עלי אתם דכתיב ביה [ש"א ב] וכל מרבית ביתך ימותו אנשים אמרו רבי התפלל עלינו אמר להם לכו וטיפלו לצדקה ואתם זוכין לזקנה כו' וה"נ אמר בר"ה (שם) אם יתכפר עון בית עלי בזבח ומנחה [ש"א ג] בזבח ומנחה הוא דאין מתכפר אבל מתכפר בתורה ובגמ"ח: **אמריתו מילי מוליאתא.** דברים כרותים שאין בהם ממש לשון יפול קלירו (חיוב יח) א"נ כגון מוליא במוליא בחזקת הבתים (לעיל דף מד.) גבשושיות כלומר דברים בעלי מומין. ועל שם מקומם מגדפם דכתיב בתי אבנים ועקרון תעקר (מיכה א): **אפי' רבן שמעון לא קאמר.** דמה שמכר ראשון הוי מכור אלא כשאמר נכסי לך ואחריך לאחר אבל כשאמר ואחריך לעצמי כי הך איתתא דלא אקנייתיה לך אלא לימי חייך ורוצה היא שאחריך יחזור לה אפילו רשב"ג מודה דלא אקנייה לך אלא פירות ומאי דאקניית לבנך לא אהני מידי אלא לפירות כל ימי חייך: **אמר רבא אמר רב נחמן שור זה כו'.** נראה בעיני דמקמי הא עובדא דרב ביבי גרס לה דדמיא להך דאמר רבא אתרוג זה נתון לך במתנה ע"מ שתחזירהו לי שור זה נתון לך במתנה עד זמן פלוני לעשות בו מלאכתך: **על מנת שתחזירהו לי.** אחר הזמן: **הרי זה מוקדש ומוחזר.** כלומר הרי זה מוקדש שהרי מוחזר הוא ונתקיים התנאי דאיגלגלי מילתא דהויא מתנה למפרע. ונראה בעיני דאם מת בתוך הזמן דפטור מלשלם דלא הוה שולא לתתייב באונסין ואף לא שומר להתחייב בגניבה ואבידה אלא מקבל מתנה הוא ולא נתחייב אלא בפשיעה: **מאי אהדריה.** ע"מ שתחזירהו לי קאמר ליה שיהא חזרתו לעצמו אבל כיון שהקדישו אין זו כי אם חזרה להקדש: ה"ג **הכותב נכסיו לאחר.** ולא גרס כל: **קנה ואפי' עומד וצווח.** איני חפץ במתנה זו וטעמא מפרש לקמיה:

כאן

עין משפט נר מצוה

קנז א ב מיי' פ"ח מהל' גזלה הלכה יא ועי' במ"מ סמג עשין מד טוש"ע חו"מ סי' תרנא סעיף ח:

קנח ג מיי' שם הל' י טוש"ע שם סעיף ד וסעיף ה:

קנט ד מיי' שם פי"ב מהל' זכיה ומתנה הלכה י ועי' בהגהות וכמ"מ סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' רמה סעיף ד:

קס ה מיי' פי"ב מהל' זכיה ומתנה הלכה י ועי' בהגהות וכמ"מ סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' רמה סעיף ה:

קסא ו מיי' שם פ"ג הלכה יג סמג שם טוש"ע חו"מ סי' רמה ס"י:

קסב ז מיי' שם פ"ט הלכה יג סמג שם טוש"ע חו"מ סי' רמה ס"י:

רבינו גרשום

למאי יהביה נהליה אלא למיפק ביה. ולהכי חשיב שלו ונפיק ביה והדר ביה לאחריך אלא אי דמי מחלוקת להא דמי. מכרו ראשון או אכלו. להאי אתרוג: באנו למחלוקת רבי ורשב"ג דר' דסבר קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי. סבירא ליה דלא הקנה לו אלא הפירות לברכה והואיל שמכר הגוף השני מוציא מיד הלקוחות. ואם אכלו משלם ליה. ר' שמעון בן גמליאל סבר דאכלו או מכרו אין לשני כלום דקנין פירות כקנין הגוף דמי ומצי מזבן: בתפוסת הבית. דממון של אביהן קודם שנחלקו. נטלו אחד ג) יכול ליקח לו אתרוג כזה יצא דדידיה הוא: ואם לאו לא יצא. משום דלולב הגזול הוי ופסול: ודוקא. אם נשתיירו שם כדי לקנות אתרוג לכל אחד. אבל אם אין שם אלא כדי לקנות פריש או רמון לכל אחד ואחד לא יצא: והחזירו יצא. לפי שקיים התנאי ולא הוי גזל: למיגזרא. פירי דקל: הוי קא קפיד עליה. אמר לה דושית עלוי הזדעיס שלי את דורסת: אקנייתה נהליה כל שנותיו דרב ביבי. אקנייה לבן קטן. משום דקטן קונה ואינו מקנה כדי שלא יוציאנה אדם מידו לא במתנה ולא במכר עד שיגדיל כדי שתהא תחת ידו עד זמן מרובה. משמע משום דסבר רב ביבי כרבן שמעון בן גמליאל דאמר אין לשני כלום אלא מה ששייר ראשון והא אתתא גופא דאקנייתיה לפירא דיקלא או לקצוץ ממנה ענפים לו' ביבי כל ימי חייו איקנא ליה ואחריו של רב ביבי תחזור לידה דקל שלה ודקדם רב ביבי עד שהוא בחיים והקנהו לבניו להוציאו מידה: אמר ליה רב [הונא ברי' דר"י] משום דאתו ממולאי. מבית עלי: אמריתו מילי מוליאתא. מקוצצו' ומקולקלו'. ואפי' רשב"ג לא אמר דאם קדם ראשון ומכר מכור אלא להיכא דאמר לו הנותן ואחריך ג) לי לעצמי כמו זו האשה שלא נתן אלא לימי חייו ומשמע דאחרי' תחזור דקל שלו לעצמה מי

ג) נראה דל"ל נטלו אחד. אם יכול ליקח האתרוג ולאוכלו ולא דכדדיה הוא. ד) ל"ל דאמר לו הנותן ואחריך לפלוני אבל אם אמר לו הנותן דאמרינן לי לעצמי כמו זו האשה שלא נתנה לו אלא וכו'.

מסורת הש"ס

ג) קידושין ו: סוכה מא., ב) ערובין כה: ב"מ קנ. לקמן קנט. יבמות עה: עו. תוספות פה., ג) כריתות כד. גיטין לב., ד) [רש"ל תמ"ו], ה) [כמדבר טו), ו) [שם], ז) [שם] יח תרומתכם], ח) [דבני רש"ש], ט) [ופ"ע תוס' סוכה מא: ד"ה הילך ותוס' קדושין ו: ד"ה לא תקן מנ: ד"ה דברים ותוס' ניטין עה: ד"ה דתנאי].

הגהות הב"ח

(א) גמ' מכרו או אכלו כתנו למחלוקת: (ב) שם אתרוג כל חד וחד אמר רבא כל"ל ותיבות אבל פרש או רמון לא ממחק: (ג) שם מאי אהדריה (אמר ליה ומאי חסריה) תמ"מ וע"ב ס"א אינו: (ד) רשב"ם ד"ה מכרו או אכלו וכו' ומוכרו לאחת בו לדפיני יהבינהו. ע"ב כלומר אבל גופו אינו מכור: (ה) בא"ד ואם מכר גופו מכור ומשום דסד"א גופו מכור לד"ה דאפילו רבי מודה: (ו) תוס' ד"ה לא וכו' סבר דלא בעינן תנאי בדבר אחד ומעשה:

מוסף רש"י

החזירו יצא. דאמתנה על מנת להחזיר מתנה היא והכי אחזירו לו, אבל אם לא אחזירו תגלגל מלתא דמעיקרא גזול הוא בידו (מוכה מא) דהוה ליה גזל למפרע (קדושין ה:) משום דאתו ממולאי. מקוטעים מבית עלי, דאמרי אמוה דרב ביבי מבית עלי אתא (ערובין כה:) אי: מתפשפה אומללה, מבית עלי, דאמרינן בפ"ק דר"ה (יח.) אבני ירקא מדבית עלי קאתו (יבמות עו ועי' רש"ש לקמן קנא.) שהן כרותי ימים, ולי כלאה ממולאי גבעונים, בעלי מומין שאינן חיין כשאר בני אדם, לשון שקל מוליא ושדא בגלא (כתובות פה.) אי: שהיה ממשפחה לעומה (ב"מ קט.). אמריתו מילי מוליאתא. קטוטות בלא רגלים (ערובין כה:) אי: דברים גבוהים לשון מוליא במוליא, במו"ק (ד:) גבשושית (ב"מ קט.) בעלי מומין שאין בהן ממש (לקמן קנא.).

רבינו גרשום (המשך)

אמר ר' שמעון בן גמליאל דמצי זבין והאי דרב ביבי נמי לא מצי לאקנויי לבנו דהויא לא סילקה עצמה לגמרי אלא בחייו בלבד: הרי זה מוקדש ומוחזר. דאע"ג דמוקדש הוי מוחזר דאין חייב להחזיר לו אחר: מאי אהדריה. הא אסרו עליו בהנאה: אמר ליה ומאי חסריה. שור נתן לו שור חזר לו ולעולם מוקדש ומוחזר הוא: אי א"ל ע"מ שתחזירהו לי מידי דחזי ליה קאמר ליה. והאי לאו ראוי לו שמוקדש הוא וחייב להעמיד לו אחר: ור' יוחנן אמר לא קנה. הואיל שאינו רוצה:

כאן בצווח מעיקרא. מתחלה כשמסר לו זה את השטר התחיל צווח הלכך לא קנה שאין מזכין לו לאדם בעל כרחו דחוב הוא לו דכתיב (משלי טו) שונא מתנות יחיה וכדאמרינן [בגלה טריפות] (חולין ד׳ מד:) והנותן עצמו לא [1]תחזיר לו שהרי סילק עצמו מהם אלא הפקר הם וכל המחזיק בהן זכה בהן כדאמרינן בכריתות בתחלת פרק המביא אשם תלוי (דף כד.) אמר ריש לקיש הנותן מתנה לחבירו ואמר הלה אי אפשי [2] כל המחזיק בה זכה בה ואסקינן התם כריש לקיש: **כאן בשתק ובלבוש צווח.** קנה כיון דקיבל השטר בשתיקה נתרצה לזכות במתנה ומאחר שזכה אין מועיל כלום להוציאה מרשותו [3] מה שאמר אי אפשי במתנה זו עד שיתנה בלשון מתנה לאחרים או שיפקירם: **ויכה לו ע״י אחר.** כשניו והוא שתק כשמסרו את השטר או הקנו בקנין סודר לאחרים לגרכו וכשבאו למסור לו השטר התחיל צווח: **באנו למחלוקת.** אם קנה אם לאו: **והיו בהן עבדים.** ומתוך כך צווח שאינו רוצה לזון העבדים לאפי׳ למ״ד יכול הרב לומר לעבד עשה [4] ואיני זנך אפ״ה לא ניחא ליה לעשות כן: **רבן שגי.** מקבל מתנה: **אוכלין בארומה.** ממתת השני דודאי קנה וכתיב וכהן כי יקנה נפש קנין כספו הוא יאכל בו (ויקרא כב): **יורשין.** כלומר ראשון או יורשין [5] ולרבן שמעון לא סבירא ליה האי דריש לקיש דאמר בכריתות בפרק המביא הנותן מתנה לחבירו ואמר הלה אי אפשי בה כל המחזיק בה זכה בה דסבירא ליה לרבן שמעון דאדעתא דהכי יהיב ליה דאי לא בעי מקבל מתנה תיהדר ליה והכי מפרש בכריתות. ומיהו הלכתא כריש לקיש. ונהך פלוגתא נמי הלכתא כרבן דהא דקי״ל הלכה כרשב״ג במשנתינו [6] היינו משנה אבל ברייתא לא אלא הלכה כרבנן דמשנתינו מתני׳ משמע אבל היכא דאמרי׳ משנה היינו נמי ברייתא כדאמרי׳ בעלמא (גיטין דף מז.) משנת ר׳ אליעזר בן יעקב קב ונקי ומשו״ה קי״ל כותיה בין במשנה בין בברייתא: **הוכיח סופו.** שנוח על השתיקה שבאתה אלא נתרצה במתנה אלא להכי שתק דגנאי היא לצווח כל זמן שלא הגיע מתנה לידו: **תנו רבנן שכיב מרע כו׳.** להכי נקט שכיב מרע דבדידיה איכא לאיפלוגי בין היכא דאמר אחריו לפלוני להיכא דלא אמר משום דרארו [7] לאלוק כל נכסיו בדבור פיו לזה כך ולזה כך אבל בריא רגיל ליתן לכל אחד בפני עצמו והדבר ידוע למי מקנה תחלה ולמי לבסוף: **שאמר תנו מאתים זוז כו׳.** וכגון דלא שייר אחריהן כלום דאי שייר מידי שלא חלק להם אע״ג דמית לא קנו אא״כ הקנה להם בקנין סודר כדפסקינן לקמן במי שמת (דף קנא:) מתנת שכיב מרע במקלת בעי קנין ואע״ג דמית: **אם יצא עליו שט״ח.** קודם שקבלו המעות אי נמי כגון דהני מאתים זוז ושלש מאות זוז [8] שדות ששוות כך וכך דמים הלכך אפי׳ לאחר שגבו גובה בעל חוב מהן דמקבל [9] מתנת שכיב מרע [10] כיורש שויה רבנן לקמן במי שמת [קמט.] ומקרקעי דיתמי משתעבדי לבעל חוב: **גובה מכולן.** שהרי לכולם נתכוין ליתן ביחד אלא שאין אדם יכול להוציא שני דברים כאחד וכגון שלא שתק בימים דהיינו נמלך לקמן במי שמת [קמח:] הלכך גובה מכולן מן המעט ימעיט ומן הרב ירבה כגון אם בא בעל חוב לטרוף תשע דינרין גובה מן המאתים ב׳ דינר ומן השלש מאות שלש דינר ומן הד׳ מאות ארבע דינר. והא דנקט האי סידרא רבותא הוא דנקט ומשום סיפא דהיכא דאמר אחריו ואחריו דאחרון נפסד ואע״פ שאותבו השכיב מרע יותר ליתן לו מתנה מרובה: **אין לו.** כדי החוב גובה המותר משלפניו: **לפלוני בכורי כראוי לו.** אמרי׳ לקמן [ע״ב] דהאי כראוי לו לישנא יתירא הוא ליפוי כח שנתן לו הני מאתים זוז לבד בכורתו הלכך נוטלן וגם את בכורתו ואי לא הוה אמר כראוי לו היה נוטלן בבכורתו דלא בכורתו נוטל דלה מאתים זוז נוטל דידו על העליונה כדאמרי׳ נמי לקמן גבי היכא דאמר בבכורתו בהדיא: **דלה בכורתו נוטל.** אם היא יותר ממאתים שהרי אינו יכול לגרוע מבכורתו אפי׳ לרבי יוחנן בן ברוקה דבפקא לן בפרקין לעיל [11] מלא יוכל לבכר [דברים כא:]: **דלה מאתים נוטל.** אם בכורתו פחות ממאתים זוז. וה״ה אם אמר תנו מאתים זוז לפלוני בני סתמא ולא אמר בבכורתו דידו על העליונה כדפרכינן לקמן [ע״ב] ודלמא כראוי לו בחובו קאמר ומשנינן רבי עקיבא היא דדייק לישנא יתירא [12] אם לא אמר כראוי לו היה אומרינן דבחובו או בבכורתו קאמר דיטול מאתים והא דנקט הכא בבכורתו אתא לאשמועינן דאף על גב דפרים בהדיא בבכורתו אפ״ה יטול כל בכורתו אם היא יותר ממאתים זוז דידו על העליונה:

ידה

[1] אכאן בצווח מעיקרא כאן בשותק מעיקרא ולבסוף צווח אמר רב נחמן בר יצחק זיכה לו על ידי אחר ושתק ולבסוף צווח באנו למחלוקת רבן שמעון בן גמליאל ורבנן דתניא [2] הכותב נכסיו לאחר והיו בהן עבדים ואמר הלה אי אפשי בהן אם היה רבן שני כהן הרי אלו אוכלין בתרומה [3] רבן שמעון בן גמליאל אומר כיון שאמר הלה אי אפשי בהן כבר זכו בהן יורשין והוינן בה ות״ק אפילו עומד וצווח אמר רבא ואיתימא רבי יוחנן בצווח מעיקרא דכולי עלמא לא פליגי דלא קני שתק ולבסוף צווח דכולי עלמא לא פליגי דקני [4] כי פליגי שזיכה לו על ידי אחר ושתק ולבסוף צווח דתנא קמא סבר מדשתיק קנינהו והאי דקא צווח מהדר הוא דקא הדר ביה ורבן שמעון בן גמליאל סבר הוכיח סופו על תחלתו והאי דלא צווח עד השתא דסבר כי לא מטו לידי [5] מאי אצווח [6] תנו רבנן [7] שכיב מרע שאמר תנו מאתים זוז לפלוני ושלש מאות לפלוני וארבע מאות לפלוני אין אומרין כל הקודם בשטר זוכה לפיכך יצא עליו שטר חוב גובה מכולם [8] אבל אמר תנו מאתים זוז לפלוני ואחריו לפלוני ואחריו לפלוני אומרין כל הקודם בשטר זוכה לפיכך יצא עליו שט״ח גובה מן האחרון אין לו גובה משלפניו אין לו גובה משלפני פניו תנו רבנן [9] שכיב מרע שאמר תנו מאתים זוז לפלוני בני בכור כראוי לו נוטלן ונוטל את בכורתו אם אמר בבכורתו ידו על העליונה רצה נוטלן רצה נוטל בבכורתו [10] שכיב מרע שאמר תנו מאתים זוז לפלונית אשתי כראוי לה נוטלתן ונוטלת את כתובתה אם אמר בכתובתה

ידה

(כ״ק דף קטז.) גבי ממרא דרב ספרא דאדעתא דהרא״ל אפקריה מדעתיה דכ״ע לא אפקריה וא״כ לריש לקיש קודם שבאה מתנה לידו אמאי הוי הפקר הוה ליה למימר איחזירו לנותן דאדעתא דליקבל מיניה קא יהיב ולא שיהיה הפקר לכל לכך נראה לפרש דר״ל נמי אירי אחר שבאה מתנה לידו דהיינו שתק ולבסוף צווח והא דקאמר הכא דבשתק ולבסוף צווח קנה היינו שלא יחזרו לנותן דלא הפקר הן ובצווח מעיקרא דלא קנה יחזרו לנותן דלא יהיב ליה אלא אדעתא דליקבל מיניה והתם בכריתות גרס איפכא במילתיה דרב ששת מקבל מתנה שאמר לאחר שבאה לידו מתנה זו בטילה לא אמר כלום אי אפשי בה תבטל דבריו קיימין מאי לאו דבריו קיימין והדרא למרה אע״פ שבאה לידו ומשני דלא הדרא למרה והשתא פריך נמי שפיר מדין ודברים דאין יכול להסתלק הואיל והנכסים בידו וכן ממילתייהו דרבנן דאמרי אוכלין בתרומה ואיירי בשתק ולבסוף צווח כמילתיה דריש לקיש ומיהו בריש השולח (גיטין דף לב: ושם) גרסינן במילתיה דרב ששת להיפך דלא אפשי לא אמר כלום בטילה היא דבריו קיימין כדמוכח התם והויא כאיכא דאמרי וכהנה רבות בגמרא [1]:

מאי

באן בצווח מעיקרא. פי׳ בקונט׳ צווח מעיקרא לא קנה ומ״מ הנותן סילק עצמו והם הפקר כר״ל דאמר בהמביא אשם תלוי (כריתות דף כד.) הנותן מתנה לחבירו ואמר הלה אי אפשי בה כל הקודם זכה אבל בשתק ולבסוף צווח כיון ששתק לא הוי הפקר וזכה בה בעל כרחו ואע״ג דרבן שמעון בן גמליאל בסמוך בזיכה לו ע״י אחר ושתק ולבסוף צווח עביד ליה כצווח מעיקרא אפ״ה קאמר יחזירו ליורשי נותן ולא הוי הפקר דריש לקיש לא סבר כותיה אלא דרבנן ובכריתות (שם ושם) דפריך אמילתיה דריש לקיש דאמר אי אפשי בה כל הקודם זכה מרב ששת דאמר מקבל מתנה שאמר לאחר שבאה מתנה זו תבטל אי אפשי בה לא אמר ולא כלום בטילה היא דבריו קיימין מאי לאו דבריו קיימין והדרא למרה דלא הדרא אפ״ה אמר כל הקודם זכה ומשני לא דבריו קיימין ולא הדרא למרה וקשה לר״י על פירושו דהיכי פריך התם לריש לקיש מדין ודברים אין לי על שדה זו דלא אמר כלום ליפשי דמילתיה דריש לקיש בקודם שבאה לידו ולכך הוי הפקר בסילק עצמו אבל גבי דין ודברים שהנכסים שלו אין יכול להסתלק בהאי לישנא ועוד קשה דהיכי פריך התם לריש לקיש מרבנן דהכא דאמרי הרי אלו אוכלין בתרומה הא אוקמי׳ הכא מילתייהו דרבנן בשתק ולבסוף צווח ומילתיה דריש לקיש בצווח מעיקרא ואדרבה מרשב״ג הוה ליה למיפרך ועוד קשה דעד כאן לא פליגי רבנן ורבן שמעון בן גמליאל הכא אלא דהאי מאי דאמר בשתק ולבסוף צווח והאי דאמר בצווח מעיקרא אבל אי צווח מעיקרא לכולי עלמא כבר זכו יורשין ולא הוי הפקר ורש לקיש קאמר דהוי הפקר ועוד קשה להר״ר פטור דאמר בהגזל (גיטין דף מז.) גבי ממרא דרב ספרא דאדעתא דהרא״ל אפקריה מדעתיה דכ״ע לא אפקריה הוה ליה למימר איחזירו לנותן דאדעתא דליקבל מיניה קא יהיב ולא שיהיה הפקר לכל לכך נראה לפרש דר״ל נמי אירי אחר שבאה מתנה לידו דהיינו שתק ולבסוף צווח והא דקאמר הכא דבשתק ולבסוף צווח קנה היינו שלא יחזרו לנותן אלא הפקר הן ובצווח מעיקרא דלא קנה יחזרו לנותן דלא יהיב ליה אלא אדעתא דליקבל מיניה והתם בכריתות גרס איפכא במילתיה דרב ששת מקבל מתנה שאמר לאחר שבאה לידו מתנה זו בטילה לא אמר כלום אי אפשי בה תבטל דבריו קיימין מאי לאו דבריו קיימין והדרא למרה אע״פ שבאה לידו ומשני דלא הדרא למרה והשתא פריך נמי שפיר מדין ודברים דאין יכול להסתלק הואיל והנכסים בידו וכן ממילתייהו דרבנן דאמרי אוכלין בתרומה ואיירי בשתק ולבסוף צווח כמילתיה דריש לקיש ומיהו בריש השולח (גיטין דף לב: ושם) גרסינן במילתיה דרב ששת להיפך דלא אפשי לא אמר כלום בטילה היא דבריו קיימין כדמוכח התם והויא כאיכא דאמרי וכהנה רבות בגמרא [1]:

מסורת הש״ס

[1] כריתות כד: חולין לט:, [2] גיטין נ:, [3] בס״ר: יחזור בו, [4] [כתובות עז.], [5] בס״א: דרגיל, [6] מיריסה יפב״ל, [7] [עי׳ תוס׳ ממחות מח: ד״ה ואיכא].

גליון הש״ם

רשב״ם ד״ה אם יצא בו׳ מתנת שכיב מרע ביורש בו׳. תמיהני הא גם ממתנת בריא נוהג בשטר:

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ אמאי אצווח: (ב) רשב״ם ד״ה כאן בצווח וכו׳ אי אפשי בה כל: (ג) ד״ה כאן וכו׳ במה שאמר: (ד) ד״ה והיו וכו׳ עבד עמי ואיני: (ה) ד״ה יורשין וכו׳ יורשין שלו ולרבן: (ו) ד״ה אם יצא בו׳ ושלש מאות זוז הן שדות: (ז) ד״ה לא בכורתו וכו׳ לעיל מלא יוכל. נ״ב דף קנ: (ח) ד״ה לא מאתים וכו׳ ליפות כח אלמא דאם לא אמר:

מוסף רש״י

הכותב נכסיו. שכיב מרע (כריתות כד:). ואמר הלה. זה שיתנו לו, אי אפשי בהן. אין רצוני, אם היה רבן שני כהן. זה האומר אי אפשי בהן, על כרחו שלו הן ואוכלו בתרומה, ונקמיה פריך ואפילו עומד וצווח (חולין לט:). כבר זכו בהן יורשיך. יורשי נתנן שהוא ישראל (שם). אפילו עומד וצווח. בתמיה, והיכן מצינו מקבל מתנה בעל כרחו (שם). בשותק, וקבל השטר (שם). שזיכה לו על ידי אחר. שמקר שטר המתנה לאחר בפניו ואמר לו זכה בשטר זה לשם פלוני (שם). הוכיח סופו על תחלתו. שלא נתרצה בתחלה (כריתות כד:). אין אומרין כל הקודם בשטר. נוחה זכה ליקדם שלא יטלו אחרונים אלא מה שייר הראשון, שאם יתבר שלא ימצאו שם כל כך לא יהיה נפסד הראשון, הא לא אמרינן, דיכון דלא אמר אחריו לפלוני לאו דוקא אקדמיה, אלא שאי אפשר להוציא שני דברים כאחד (גיטין נ:). יצא עליו שטר חוב. על המת לאחר שגבו אלו, גובה מכולם. כלומר כולן נפסדים כדבר אים אים לפי חלקן, בעל אחרון מאות נפסד יותר מכולן, שהרי לאחור ולהלק לאחר שיפרעו לזה מחלקו של אחד מהם, שאם יצא עליהם חוב של מנה חולקין אותו להשבח אלקים ראשון זה כ׳ אלקים זה ג׳ וזה ד׳ (שם). גובה מן האחרון. שאפילו יצא שע״ח קודם שבני הן וגבה בעל חוב את חובו, הוה הראשון לגוזלה קודם לגבות את המגיע עד שיגבה כל חובו ואחריו יטול שני והשלישי יפסיד (שם).

עין משפט נר מצוה

קסג א מיי׳ פ״ט מהל׳ זכיה ומתנה הל״ד סמג עשין פב טוש״ע חו״מ סי׳ רמה סעיף י:

קסד ב מיי׳ פ״ט מהל׳ מרומות הלכה ו:

קסה ג מיי׳ שם ופ״ד מהל׳ זכיה ומתנה הל״ג ועי׳ במ״מ סמג עשין פב טור שו״ע חו״מ סי׳ רמה סי״ח:

קסו ד ה מיי׳ פ״ט מהל׳ זכיה ומתנה הל׳ יג ורד סמג עשין פב לד טוש״ע חו״מ סי׳ רנג ס״ט:

קסז ו ז מיי׳ שם פי״ח הל׳ טז ח יח סמג שם טוש״ע חו״מ סי׳ רנג סעיף ח:

רבינו גרשום

שותק ולבסוף צווח קנה. דכיון דשתק בשעת מתנה אדדויי אורי ליה לקבל: זיכה לו. המתנה על ידי אחר: אם רבן שני כהן. זה שנכתב לו הנכסים: כבר זכו בהן יורשי נותן: והרינן בה ות״ק אפ״ר עומד וצווח. המקבל סבירא ליה דאוכלים בתרומה אמאי הא צווח דלא בעי להו: מיהדר קא הדר ביה. דלא בעי להו אבל כיון דשתק מעיקרא קנונהו: הוכיח סופו על תחלתו. דמעולם לא היה דעתו לקבלו. והאי דלא צווח בשעה שזיכה לו על ידי אחר דסבר מאי איכפת ליה שזיכה אותו ע״י אחר כל זמן שלא בא לידו מאי אצווח: תנו מאתים זוז לפלוני וש׳ לפלוני וח׳ לפלוני אין אומרי׳ כל הקודם באותו שטר מתנה זכה. תחלה אלא כולם זכו כאחת שלא היה יכול להוציא שני שמות כאחד אם לא שיקדים זה לזה לפיכך זכה זה כזה. ולפיכך אם יצא עליו על זה הנותן שטר חוב שהיה חייב ממון גובה בעל חובו מכולן. דאין יכול לומר הראשון כי בעת שזכיתי אני במתנתי עדיין הנחתי לך מקום לגבות ממנו ולא השני יכול לומר לו כן לפי שכולם זכו כאחת: אבל אם אמר תנו מאתים זוז לפלוני ואחריו לפלוני. מדקאמר ואחריו הכא משמע דאם ישתייר כלום אחרי שיתנו לראשון יתנו לשני [ואם ישתייר משנין] תנו לשלישי כל הקודם בשטר מתנה כעין שהן כתובים זכה תחלה. לפיכך אם יצא שטר חוב גובה מן האחרון שכל אחד מן הראשונים יכול לומר לו הנחתי לך מקום עדיין לגבות הימנו: אם אין לו. השלמת כל חובו מן האחרון: חוזר וגובה מן שלפניו. היינו אותו שזכה קודם האחרון: אין לו. עדיין השלמה: גובה משלפני פניו. מן הראשון: [כראוי לו]. האי דקאמר בראוי לו לטפויי מילתא קאתי דבלאו הכי היה נוטל בכורתו. אבל מדקאמר לישנא יתירא נוטלן ונוטל את בכורתו כדאמר לקמן הא מני ר״ע היא דדייק לישנא יתירא: אם אמר תנו לו. מאתים זוז בבכורתו ידו על העליונה. אם בכורתו יותר על מאתים יטול בכורתו ואם מאתים זוז יותר יטול מאתים. וכי האי גוונא מפרשי גבי אשתו וגבי בעל חובו:

מאי שנא מדרבא דאמר רבא אין חולצין אלא אם כן מכירין משום דחיישינן לבית דין טועין. פירוש אם היו חולצין אע"פ שלא הכירוה היו סבורין בית דין אחר שהכירוה בית דין ראשון ויתירוה לשוח על ידי אותה חליצה ולא גרסי' מאי שנא מדרבא אמר רב סחורה ומאי גרס הוי כמו וכו' וממילתיה דרבא קפיך כפירוש רבינו שמואל והכי איתא בפרק מצות חליצה (יבמות דף קו. ושם) בספרים ישנים אמר רבא אמר רב סחורה אמר רב הונא חולצין אע"פ שאין מכירין ואין חוששין לבית דין טועין כשיעידו בבית דין אחר שחלצה או שמיאנה שיתירוה ע"י חליצה ומיאון זה שיעידו בבית דין הראשון לא הכירוה ורבא דידיה אמר אין חולצין אלא אם כן מכירין דחוששין לבית דין טועין כדפריש"ת ורש"י גרס בפרק מצות חליצה (שם) איפכא בהיפוך דרב סחורה דחוששין לבית דין טועין והכהיה דרבא אין חוששין ופירש דקאי אלפיכך אין כותבין שאם כתבו לה עדים גט שחלצה או מיאנה ולא כתבו ואשתמודעיהו דאחוהי דמיתבא הוא חוששין שמא תראה גיטה לבית דין אחר ויטעו ויסברו שבית דין ראשון לא חלצו אלא אם כן הכירו לכך אין כותבין ואין להקשות דכי לא יכתבו נמי ניחוש שמא יעידו בב"ד אחר ויטעו דהא אם יבאו עדים עצמן יוכלו ב"ד שני לברר על ידם אם הכירוה ב"ד הראשון ורבא אמר כו' לפיכך כותבין ואין חוששין לב"ד טועין פי' הואיל ואין חולצין אע"כ מכירין כותבין עדים שראו שחלצה (ד) אע"פ שאין מכירין ולא חוששין שמא טעו בית דין הראשון בהלכה וחלצו ואע"פ שלא הכירו וקשה דהשתא לא הוי ב"ד טועים דרב סחורה ורבא שוין בבית דין טועין דמילתיה דרב סחורה היינו ב"ד אחר ורבא היינו ב"ד הראשון ועוד דלפי גירסת רש"י צריך למיגרס הכא מאי שנא מדרבא אמר רב סחורה דממילתיה דרב סחורה פריך ומיהו יש ספרים דגרסי הכי אבל אין נראה לר"י אלא כמה ספרים וכגירסת הספרים ישנים דמצות חליצה: והתניא

ידה על העליונה (ו) רצה נוטלתן (ו) רצה נוטלתן כתובתה (ז) ושכיב מרע שאמר תנו מאתים זוז לפלוני בעל חובי בראוי לו נוטלן ונוטל את חובו ואם אמר בחובו נוטלן בחובו משום דאמר כראוי לו נוטלן ונוטל את חובו ודלמא כראוי לו בחובו קאמר אמר רב נחמן אמר לי הונא הא מני רבי עקיבא היא דדייק לישנא יתירא דתנן (ז) ולא את הבור ולא את הדות אף על פי שכתב לו עומקא ורומא וצריך ליקח לו דרך דברי רבי עקיבא וחכמים אומרים אין צריך ליקח לו דרך ומודה ר"ע בזמן שאמר לו חוץ מאלו שאינו צריך ליקח לו דרך אלמא כיון דלא צריך וקאמר לטפויי מלתא קאתי הכא נמי כיון דלא צריך וקאמר לטפויי מלתא קא אתי: ת"ר שכיב מרע שאמר מנה יש לי אצל פלוני (ח) העדים כותבין אף על פי שאין מכירין לפיכך כשהוא גובה צריך להביא ראיה דברי ר' מאיר וחכ"א אין כותבין אא"כ מכירין לפיכך כשהוא גובה אין צריך להביא ראיה אמר רב נחמן אמר לי הונא תנא רבי מאיר אומר אין כותבין וחכמים אומרים כותבין ואף רבי מאיר לא אמר אלא (ט) משום בית דין טועין אמר רב דימי מנהרדעא (י) הלכתא אין חוששין לבית דין טועין ומאי שנא מדרבא (כ) דאמר רבא (ל) אין חולצין אלא אם כן מכירין (מ) ואין ממאנין אלא אם כן מכירין (נ) לפיכך כותבין גט חליצה (ס) וגט מיאון ואע"פ שאין מכירין (ע) (מ"ט לאו) משום דחוששין לב"ד טועין לא (פ) ב"ד בתר בית דינא לא דייקי בית דינא בתר עדים דייקי: **מתני'** (צ) האב תולש ומאכיל לכל מי שירצה ומה שהניח תלוש הרי הוא של יורשין: **גמ'** תלוש אין מחובר לא והא

מחרת אלא שטר זה יתקיים בחותמיו: **ולף ר' מאיר.** מן הדין היה לו להודות לדברי חכמים ולומר כותבין משום דאין פנאי לשכיב מרע לתבוע לגזה אלא דחיים רבי מאיר לבית דין טועין שיהו סבורין שהעדים לא כתבו אלא אם כן הכירו ולא יכירו ליורשין להביא ראיה: **הלכתא אין חוששין לבית דין טועין.** אלא כותבין אע"פ שאין מכירין כדב נחמן אליבא דרבנן: ה"ג **מאי שנא מדרבא דאמר רבא אין חולצין אא"כ מכירין.** אלא כותבין אע"פ שאין מכירין כדב נחמן אליבא דרבנן: ה"ג **מאי שנא מדרבא דאמר רבא אין חולצין אא"כ מכירין.** אלא כותבין אע"פ שאין מכירין קאמרי בפרק מצות חליצה [יבמות קו.] אבל רבא דידיה אמר אין חולצין כו'. ואי גרס להו הכי גרס ומאי שנא מדרבא דאמר רבא אמר רב סחורה אמר רב הונא חולצין כו' ורבא דידיה אמר אין חולצין כו' ואדרבא קאי גמרא ופריך מ"ש האי דפסקינן הלכתא אין חוששין מדרבא דס"ל חוששין: **אין חולצין אא"כ מכירין.** יכם ויבמה שבאו לפניו לחלוץ ואין אנו יודעין שהוא יבמה אין מזקקין להם ב"ד לחלוץ כדמפרש טעמא לקמן דחיישינן לב"ד טועין שאם תבא ליגמא לב"ד אחר ע"י חליצת ב"ד דאשון שחלצו לה בלא הכרה יתירה ב"ד שני לפי שיהו טועין לומר לא חלצו לה בית דין ראשון אא"כ הכירו שזה יבמה ולא ידעו הלכה זו שחולצין אע"פ שאין מכירין הלכך תקנו דאין חולצין אא"כ מכירין וכה"ג איכא למימר נמי אין ממאנין אין בית דין מזקקין למיאון עד שיכירו שניהם מהאי טעמא גופיה: **לפיכך.** כיון שאין חולצין אלא אם כן מכירין כותבין עדים גט של חליצה ומיאון להתירה אע"פ שאין מכירין דהא ודאי ב"ד הכירו כשחלצו ומיאנו והלכך אם כתבו לה עדים ראינו שחלצה ומיאנה מפלוני אפילו לא כתבו בו ואשתמודעיהו ניסת בעדות זו: **מאי טעמא.** אין חולצין אלא אם כן מכירין לאו משום דחוששין לבית דין טועין כדפרישית שאם אתה אומר חולצין בלא מכירין יטעו בית דין שני להשיאה בלא בדיקה שיהו סבורין לא חלצו אלא אם כן הכירו שטועין בהלכה זו (וסבורין חולצין אע"פ שאין מכירין) ולעיל נמי ניחוש לבית דין טועין וליימא אין כותבין כרבי מאיר: ומשני **כי דינא כתר כי דינא לא דייקי.** כלומר גבי חליצה ומיאונין לפיכך תקנו אין חולצין אלא אם כן מכירין שאם תאמר חולצין אף על פי שאין מכירין התם ודאי חיישינן לב"ד טועין שיטעו ב"ד שני לומר כי יפה הכירו ב"ד ראשון שחלצו לה דייקי דכיון דחליצה ומיאונין בג' כדתנן בסנהדרין (דף ג.) קמו ב"ד במילתא ושפיר עבוד חליצה ומיאונין: **כי דינא כתר עדים דייקי.** כגון הכא גבי גוותא שכיב מרע לא יטעו ב"ד לומר לא כתבו עדים אלא אם כן הכירו אלא ידקדקו אחרי העדים אם הכירו בדבר אם לאו. והלכתא אין חוששין לב"ד טועין כדפסיק רב דימי: **מתני' האב תולש ומאכיל.** אהכותב נכסיו לבנו לאחר מותו [ועיל קלו.] קאי דאקרי ליה גופא מהיום ופירי לאחר מיתה והלכך מאכיל האב בחייו פירות שאלם לכל מי שירצה אבל מה שהניח מחובר לקרקע בשעת מיתתו אע"פ שעומד לתלוש הרי הוא של בנו מקבל מתנה. ודוקא בנו אבל הכותב נכסיו לאחר אפי' מה שהניח מחובר לקרקע בשעת מיתתו הרי הן של יורשים שדעתו של אדם קרובה אצל בנו יותר מאחר והכי מוכח בגמרא [קלט.]: **הרי הוא של יורשין.** ולא למקבל מתנה לבדו: **גמ'** ומקשינן **תלוש אין.** מה שהניח תלוש הרי הן של יורשין אבל המחובר הרי הוא של מקבל מתנה דכגופה של קרקע דמי ואקשייה ליאליה לאחר מיתה:

ה"ג

והכא נמי לרב דימי ליחוש לב"ד טועין. ומשני רב דימי בי דינא בתר בית דינא לא דייקי. הללו ב"ד שני לא ידקדקו על ב"ד ראשון אלא סבורין הן שלא חלצו אא"כ הכירו וסומכין הללו עליהן וכותבין [והלכך] אין חולצין אא"כ מכירין כדי שלא יטעו ב"ד שני אבל להיכא דאמר שכיב מרע יש לי מנה אצל פלוני העדים כותבין אע"פ שאין מכירין דאין חוששין לב"ד טועין דבתר כל עדים מדקדקי ב"ד עליהם אי לא ולא יוציאו האי מנה בלא ראיה גמורה הלכך אין חוששין כאן לב"ד טועין: **פים'** האב תולש. מן פירות הקרקעות הללו שכתב לבנו אותן כל ימי חייו [ומאכיל] לכל מי שירצה. ומה שהניח תלוש בשעת מיתה. הרי הוא ליורשים כולם: ומקשינן מה שהניח תלוש בשעת מיתה הוי ליורשין. אבל פירות מחוברין שהניח בקרקע לא היו יורשין כולן אלא דהאי בן בלבד שכתב לו גוף הקרקע. כלומר ולא הוי

הגהות הב"ח

(א) רש"ב"ם ד"ה ידה וכו' שלא מתלה. נ"ב כלומר לפוקמי היכא דעשאה שוחף בין הנכסים ישתקה דתמלה לו כתובתם כך כדלעיל נדף קלב: (ב) ד"ה ולא את הדות וכו' ואע"פ: (ג) ד"ה אינו צריך וכו' אלא הכירו והלכך אינו צריך: (ד) תוס' ד"ה מאי שנא וכו' שראו שחלצה גט חליצה אע"פ שאין מכירין:

רבינו גרשום

ודלמא בראוי לו בחובו קאמר ליה. והכי נמי בראוי לה בכתובתה והכי נמי בראוי לו בבכורתו ואמאי נוטלן ונוטל את חובו: דתנן המוכר את השדה סתם לא מכר לו את הבור ולא את הדות שבתוכה אע"פ שכתב לו עומקא ורומא וצריך ליקח לו מן הקונה דרך לילך לבור ולדות. שבשמכר לו את השדה לא שייר לעצמו שום דרך בשדה דמוכר בעין יפה מוכר דברי ר' עקיבא: וחכמים אומרים אינו צריך ליקח לו דרך. דמוכר בעין רעה מוכר: ומודה ר"ע בזמן שאמר לו. הריני מוכר לך עומקא ורומא חוץ מאלו בור ודות שאין צריך ליקח לו דרך. דאפילו לא אמר חוץ מאלו לא היו מכורין בור ודות. וכיון דאמר חוץ מאלו לטפויי מילתא אתא. דשייר לו דרך בורו. אלמא כל לישנא יתירא לטפויי מילתא קאתי: העדים. ששמעו הצואה: כותבין בלשון עדות. שכך צוה פלוני: אע"פ שאין מכירין. גוף המעשה אם אותו פלוני חייב לו מנה או לא: לפיכך. הואיל ויכולין לכתוב אע"פ שאין מכירין עיקר הדבר לפיכך כשבא היורש לגבות אותו מנה מאותו פלוני. צריך להביא ראיה עדים שחייב לאביו שאלו עדים אינה ראיה שאין מעידין אלא על מה ששמעו מפי שכיב מרע: אינו צריך להביא ראיה. אחרת לפי שלא היו כותבין אלא אם היו מכירין שהוא חייב לו לפיכך אין צריך להביא ראיה אחרת אלא הן: אמר רב נחמן אמר לי הונא ר' מאיר אומר אין כותבין אלא אם כן מכירין וחכ"א כו'. והיינו איפכא מלישנא קמא: ואף ר' מאיר לא אמר. דאין כותבין אא"כ מכירין אלא משום דחוששין לב"ד טועין. דשמא יביאו היורשין כתב עדות הצואה לפני ב"ד ולא ידקדקו ב"ד אם עדים הללו שתחומים על אותה צואה אם לשום עדות צואה כלבד חתמו או משום שהיו יודעין באמת שפלוני היה חייב לו יטעו ב"ד ויאמרו דאי לא היו יודעין שהוא חייב לו הם לא ידעו אלא עדות הצואה כלבד ותחייבוהו ליתן בלא ראיה אחרת והיינו שלא כדין ומשום הכי אמרינן אין כותבין אא"כ יודעין החוב. ורבנן לא חיישי דליטעי ב"ד בהכי הלכך אין חוששין לב"ד טועין אלא כותבין אע"פ שאין מכירין וב"ד ידקדקו בדבר ולא יחייבו לו ליתן בלא שטר ראיה אחרת: ומאי שנא. מלתא דרב דימי מההיא דרבא: דאמר רבא אין חולצים. ב"ד ליבם אלא [א"כ]

מוסף רש"י

ולא את הבור ולא את הדות. המוכר את הבית לא מכר את הבור שבה או את הדות, כור בתפיה בלא בנין כתלים, ודות בבנין (ערכין יט:) לבם את הבור ואת הדות אינו בכלל בית (ועיל קלט.). אף על פי שכתב לו עומקא ורומא. דעומקא ורומא בשמתא לא קני אתאי עומקא ורומא למיקני עומקא ורומא ולא למקני כור ודות שמתמשכן חלוק מן הבית שאינו עשוי אלא לשאוב ממנו מים (ועיל קלט.) אלא עליות ומעקה וקרקעות הבית, שאם לקה מוכר לתפוח תחת הבית ליקח מעבר עליו (ועיל קלט.), וצריך. מוכר, ליקח לו דרך. מן הלוקח ליקח בה לאותו כור ודות, שהרי כל הקרקע מכר לו ולא שייר בה כלום, דשבירא ליה מוכר בעין יפה מוכר (ערכין יט:), וחכ"א אין צריך ליקח לו דרך. דמוכר בעין רעה מוכר ולבן שייר לו (שם וכעי"ן ועיל קלט.) דאמרינן כשם ששייר את הכור ואת הדות לעצמו כך שייר לו דרך (ועיל קלט.), בזמן שאמר לו. מוכר לנוקח בית אני מוכר לך חוץ מאלו. כור ודות, שאינו צריך ליקח לו דרך. כיון דלא צריך לפרוסי, דהא מסתמא נמי אין כור ודות בכלל הבית ופירש ודאי לעפטיי מילתא קאמר ולהתיעי שמשייר לעצמו (ערכין יט:) ולרבנן לא אתי לעפטיי כלל, דבנלאי הכי שייר לעצמו דרך ולרווחא דמילתא אמר כן שלא יאמר הלוקח כל הבית מכרת לי ולא עכבת דרך, שאין כל מוכרין בקיאין בדינין ויהלוך פירש כל כך (ועיל קלט.). לפיכך. הואיל ואין חולצין אא"כ מכירין, כותבין גט חליצה. עדים שראו שחלצה יכולין לכתוב לה ואע"פ שאין מכירין ולא חיישינן שמא טעו ב"ד בהלכה זו לומר חולצין אע"פ שאין מכירין יחלצו לה ממי שאינו יכמה (יבמות קו:).

רבינו גרשום (המשך)

מכירין שזו יבמתי של זה. ומכירין נמי שזו שמאנת היא ארוסה של זה שמאנת בו לפיכך הואיל ואמרן דאין חולצין ולא ממאנין אא"כ מכירין אם לא כתבו אותו ב"ד שחלצו [בפניהם] גט חליצה או גט מיאון שלא הספיקו. ובאו עדים שהיו באותה חליצה לפני ב"ד אחר ואמרו ב"ד לא הספיקו לכתוב גט חליצה כתבו לה אתם גט חליצה או גט מיאון כותבין לה זה ב"ד שני גט חליצה ומיאון אף ע"פ שאין מכירין הכם. מאי טעמא. אין חולצין ב"ד ראשון אא"כ מכירין לאי משום דחוששין לב"ד טועין. דאיכא למיחש דאי לא היו מכירין ב"ד ראשון סברי הללו ב"ד שני שלעולם לא היו נזקקין לחלוץ להם ב"ד אי לאו דמכירין אותן ויטעו בכך והיו כותבין גט חליצה.

ה"ג **והתניא שמין אם המחוברין ללוקח.** ובתוספתא דכתובות היא שנויה מכר הבן ומת האב אם יש בנכסים מחוברים לקרקעות שמין לו ולעולם מיהא קתני הכותב כל נכסיו לבנו לריך שיכתוב מהיום ולאחר מיתה ופירושה הכותב כל נכסיו מהיום ולאחר מיתה לבנו והלך אותו הבן ומכר הנכסים הללו בחיי אביו ואחר זמן מת האב זכה הלוקח במה שמכר לו בגופה של קרקע ואם יש בנכסים פירות מחוברין לא זכה הלוקח אלא בגופה של קרקע אבל בפירות אע"ג דמחוברים הן ליורשין: ומשני **כאן בבנו.** מתני' שכתב לבנו ולא מכרן לאחר בחיי האב דדעתו של אדם קרובה אצל בנו כדמפרש לקמיה לדעת כן אקני ליה גופא לאחר מיתה עם פירות הממחוברין דליכי בהו אינו גופיה ולא לדעת כן שיזכה בהן הלוקח מבנו בחייו אי נמי הבן עצמו לא אקני ללוקח דהוא אחר אלא הגוף ולא הפירות אע"ג דמחוברין: **כאן באחר.** שמכרו הבן לאחר בחיי האב וה"ה אם כתבו האב לאחר מהיום ולאחר מיתה שאין לו חלק במחוברין: **מתני' הניח בנים גדולים וקטנים.** בדלא כתב נכסי מיירי: **מפתרנסין.** לבוש וכסות: **נזונין.** מזונות ממש. ולפי שפרנסת הגדולים מרובין מפרנסת הקטנים ומזון הקטנים וטפולן מרובה משל גדולים לכך הולרך לומר שהקטנים מעכבין על הגדולים מלהתפרנס והגדולים מעכבין על הקטנים מליזון מתפוסת הבית אלא חולקין בשוה ויתפרנס ויזון כל אחד מחלקו: **נשאו גדולים.** נשים ועשו לרכי חופה מתפוסת הבית לאחר מיתת אביהן קודם חלוקה ישאו גם הקטנים כמו כן קודם חלוקה: **ואם אמרו קטנים.** לאחר מיתת אביהן הרי אנו נושאים עתה כמו שנשאתם אתם בחיי אבינו: **אין שומעין להם אלא מה שנתן להם אביהם.** בחייו נתן והכי מפרש לה בגמ': **הניח בנות.** ולא בנים: **גדולות וקטנות כו'.** הכי מיפרשא כולה כדפרשינן גבי בנים: **נשאו גדולות.** לאחר מיתת האב ישאו נמי קטנות: **וזה חומר בבנות.** היכא דבנות יורשות מהיכא דבנים יורשין ואיכא נמי בנות בהדייהו שהבנות מזונות מן הבנים בנכסים מרובין כדתנן בריש פירקין לקמן [ע"ב] הבנים יירשו והבנות מזונות

והא תניא [ו] שמין את המחוברין ללוקח אמר עולא לא קשיא [א] כאן בבנו כאן באחר [ב] הואיל ודעתו של אדם קרובה אצל בנו: **מתני'** [ג] הניח בנים גדולים וקטנים אין הגדולים מתפרנסין על ידי הקטנים ולא הקטנים נזונין על הגדולים אלא חולקין בשוה [ד] נשאו הגדולים ישאו הקטנים ואם אמרו קטנים הרי אנו נושאין כדרך שנשאתם אתם [ה] אין שומעין להם אלא מה שנתן להם אביהם נתן [ו] הניח בנות גדולות וקטנות אין הגדולות מתפרנסות על ידי הקטנות ולא הקטנות נזונות על הגדולות אלא חולקות בשוה נשאו גדולות ישאו קטנות ואם אמרו קטנות הרי אנו נושאות כדרך שנשאתם אתם אין שומעין להן זה חומר בבנות מבבנים שהבנות נזונות על הבנים ואין נזונות על הבנות: **גמ'** אמר רבא [ז] האי גדול אחי דלבש ואיכסי מביתא מאי דעבד עבד והא אנן תנן אין הגדולים מתפרנסין על הקטנים מתני' [ח] בשרכא שרכא פשיטא מהו דתימא ניחא להו דלא נינוול קמ"ל: נשאו גדולים ישאו קטנים: מאי קאמר אמר רב יהודה [ט] הכי קאמר נשאו גדולים לאחר מיתת אביהן ישאו קטנים לאחר מיתת אביהן אבל נשאו גדולים בחיי אביהן ואמרו קטנים לאחר מיתת אביהן הרי אנו נושאין כדרך שנשאתם אתם אין שומעין להן אלא מה שנתן להן אביהן נתן: הניח בנות גדולות וקטנות: שלח ליה אבוה בר גניבא לרבא [י] ילמדנו רבינו [כ] לוותה ואכלה ועמדה ונשאת בעל לוקח הוי או יורש הוי [ל] לוקח הוי ומלוה על פה אינו גובה מן הלקוחות או דלמא יורש הוי ומלוה על פה גובה מן היורשין אמר ליה תנינא נשאו גדולות ישאו קטנות מאי לאו נשאו גדולות לבעל ישאו קטנות מבעל לא נשאו גדולות לבעל ישאו קטנות לבעל איני והא תני ר' חייא נשאו גדולות לבעל ישאו קטנות מבעל דלמא שאני פרנסה דאית לה קלא א"ל רב פפא לרבא לאו היינו דשלח רבין באגרתיה [מ] מי שמת והניח אלמנה ובת אלמנתו נזונת מנכסיו נשאת הבת אלמנתו נזונת מנכסיו מתה הבת אמר רב יהודה בן אחותו של ר' יוסי [נ] (בן) חנינא ע"י היה מעשה [ס] ואמרו אלמנתו נזונת מנכסיו אי אמרת בשלמא יורש הוי משום הכי אלמנתו נזונת מנכסיו אלא אי אמרת לוקח הוי אמאי נזונת מנכסיו אמר אביי אי לאו דשלח רבין אנן לא ידעינן והא [ע] תנן [פ] אלו הן שאין חוזרין ביובל הבכורה והיורש

והתניא שמין. גרסינן דברייתא היא בתוספתא דכתובות כמו שפירש ר"ש:

מתני' בשרכא. בכל הספרים כתוב שרכא בריש ובערוך גרס שדכא בדלית והוא לשון שקט כמו ותשקוט הארץ ומתרגמינן ושדיכת ארעא (שופטים ה) כלומר אדם בטל ושקט אינו עוסק בכלום וכן יודע ליד איש שדה ומתרגמינן נחשדכן (בראשית כה) שהיה נח ושקט ובהחובל (ב"ק דף נב: ושם) מטייל ואזל דיקלא בישא לגבי קיני דשדכא [צ]:

והיורש

ריחף וקמ"ל דלא: נשאו גדולים מן הנכסים לצורך לישא נשים ישאו קטנים מן הנכסים: אם אמרו קטנים כו': מאי קאמר. כלומר היכי מתרצי מתני' רישא קתני נשאו גדולים ישאו קטנים דמשמע דשוין אהדדי וסיפא קתני אם אמרו קטנים הרי אנו נושאין כדרך שאתם נשאתם אין שומעין להם דמשמע דלא שוין אהדדי: אמר ר' יהודה ה"ק נשאו גדולים. אשה מתפושת ישאו קטנים נמי כנגדן מן הממון אבל אם נשאו בחיי אביהן ונתן להם אביהן ממון אם אמרו הקטנים לאחר מיתת אביהם הרי אנו נושאין עכשיו מתפושת הבית כדרך שנשאתם אתם בחיי אביהן אין שומעין להן אלא מחלקין הירושה: הניח בנות גדולות וקטנות כו'. כדמפ' גבי בנים הכי נמי מפרשינן גבי בנות. וכי היכי דמקשי' ומתרצי' גבי בנים ה"נ גבי בנות: וזה החומר בבנות מבנים. שהבנות נזונות מממון הבנים בנכסין מועטין והבנים ישאלו על הפתחים:

ה"ג **והתניא שמין אם המחוברין ללוקח.** ובתוספתא דכתובות היא שנויה מכר הבן ומת האב אם יש בנכסים מחוברים לקרקעות שמין לו ולעולם מיהא קתני הכותב כל נכסיו לבנו לריך שיכתוב מהיום ולאחר מיתה ופירושה הכותב כל נכסיו מהיום ולאחר מיתה לבנו והלך אותו הבן ומכר הנכסים הללו בחיי אביו ואחר זמן מת האב זכה הלוקח במה שמכר לו בגופה של קרקע ואם יש בנכסים פירות מחוברין לא זכה הלוקח אלא בגופה של קרקע אבל בפירות אע"ג דמחוברין הן ליורשין: ומשני **כאן בבנו.** מתני' שכתב לבנו ולא מכרן לאחר בחיי האב דדעתו של אדם קרובה אצל בנו כדמפרש לקמיה לדעת כן אקני ליה גופא לאחר מיתה עם פירות הממחוברין דליכי בהו אינו גופיה ולא לדעת כן שיזכה בהן הלוקח מבנו בחייו אי נמי הבן עצמו לא אקני ללוקח דהוא הגוף ולא הפירות אע"ג דמחוברין: **כאן באחר.** שמכרו הבן לאחר בחיי האב וה"ה אם כתבו האב לאחר מהיום ולאחר מיתה שאין לו חלק במחוברין: **מתני' הניח בנים גדולים וקטנים.** בדלא כתב נכסי מיירי: **מפתרנסין.** לבוש וכסות: **נזונין.** מזונות ממש. ולפי שפרנסת הגדולים מרובין מפרנסת הקטנים ומזון הקטנים וטפולן מרובה משל גדולים לכך הולרך לומר שהקטנים מעכבין על הגדולים מלהתפרנס והגדולים מעכבין על הקטנים מליזון מתפוסת הבית אלא חולקין בשוה ויתפרנס ויזון כל אחד מחלקו: **נשאו גדולים.** נשים ועשו לרכי חופה מתפוסת הבית לאחר מיתת אביהן קודם חלוקה ישאו גם הקטנים כמו כן קודם חלוקה: **ואם אמרו קטנים.** לאחר מיתת אביהן הרי אנו נושאים עתה כמו שנשאתם אתם בחיי אבינו: **אין שומעין להם אלא מה שנתן להם אביהם.** בחייו נתן והכי מפרש לה בגמ': **הניח בנות.** ולא בנים: **גדולות וקטנות כו'.** הכי מיפרשא כולה כדפרשינן גבי בנים: **נשאו גדולות.** לאחר מיתת האב ישאו נמי קטנות: **וזה חומר בבנות.** היכא דבנות יורשות מהיכא דבנים יורשין ואיכא נמי בנות בהדייהו שהבנות מזונות מן הבנים בנכסים מרובין כדתנן בריש פירקין לקמן [ע"ב] הבנים יירשו והבנות מזונות

דהכי הוה מנאי כתובה בנן נוקבן דיהויין ליכי מינאי לינון מתזון מנכסי כו' [כתובות נב:]: **ואין מזונות [ו] מן הבנות.** הקטנות מן הגדולות דבמקום שהן יורשות כל הנכסים ליכא מנאי כתובה דמזון בנן נוקבן: **גמ' גדול אחי.** שנשא ונתן בנכסים ואיכא הנאה ליתמי כי מיכסי מלבושים נאים כי היכי דלישתמעו מילה: **מאי דעבד עבד.** ולא יטלו כנגדו וחייו לכתחלה אין נזונין ממון אחיו כל כך [ז]: **בשרכא.** אדם בטל אין להם ריוח בדבר: **מאי קאמר.** דתמני' לפי משמעותה קשיא דישא לפיפא דקתני דישא נשאו גדולים ישאו קטנים והדר תני אם אמרו קטנים דמשמע לא ישאו קטנים: **ועמדה ונישת.** והכניסה כל נכסיה לבעלה כדרך נשואה: **בעל לוקח הוי.** מי שיוהו רבנן בנכסי אשתו בין בחייה בין לאחר מיתה כדין לוקח או כדין יורש ונפקא מינה לכל דיינין החלוקין בין מקח לירושה כי הוי לקמן בשמעתין: **ישאו קטנות מבעל.** חלקם המגיעם. אלמא יורש הוי: **ישאו קטנות לבעל.** מממון אביהן המונח ועומד עדיין בתפוסת הבית כנגד אותו ממון שנטלה הגדולה: ומקשינן **והתני ר' חייא נשאו גדולות לבעל ישאו קטנות מבעל.** אלמא מיד הבעל מוציאים מכלל שהכניסה לו כל הממון ואפי' חלק הקטנות ושמע מינה מדמוציאין מידו דיורש הוה דאי לוקח הוה מלוה על פה הוא ולא טריף ממשעבדי. ומשני לעולם לוקח הוי מיהו מלוה בשטר היא האי פרנסת הקטנות דשאני פרנסת נשואין דאית ליה קלא וכמלוה בשטר דמיא הלכך טריפא ממשעבדי ומוציאין אפי' מיד הלקוחות דגרסינן בפ' מציאת האשה [כתובות סט.] האחין שהיעבדו מוציאין אפי' מיד הלקוחות לפרנסה ואין מוציאין למזונות וכל שכן מן היורשין ולעולם אימא לך לוקח הוי ולענין לוותה ואכלה ונישאת לא נגיען מבעל: **אמר ליה רב פפא לרבא.** דבעי למפשט מדרבי חייא יורש הוי: **לאו היינו דשלח רבין כו'.** ומהא איכא למפשט שפיר דיורש הוי: **אלמנתו נזונת.** בתנאי כתובתה שכך כתב לה ואת תהא יתבא בביתי ומיתזנא מנכסיי כל ימי מיגר ארמלותיך [שם נב:]: **ניפא הכא.** והכניסה הנכסים לבעלה אלמנתו נזונת מנכסיו: **מתה הכא.** וירשה בעל: **אמר רב יהודה כו'.** אמורא הוא: **ואמרו אלמנתו נזונת.** דלעולם היא מזונת עד שתנשא או שתתבע כתובתה או שירצו היורשין ליתן לה כתובתה כדאמרינן בכתובות [שם]: **אי אמרת בשלמא.** בעל בנכסי אשתו אפילו בחייה יורש הוי משום הכי קתני ניפא הכא אלמנתו נזונת מנכסיו דאע"ג דמזון האשה והבנות לא טריפא ממשעבדי דהיינו לקוחות מיורשין מיהא גבייה: **אלא אי אמרת לוקח הוי אמאי נזונת.** והתנן בהמקדיש (גיטין ד' מח:) אין מוציאין למזון האשה והבנות מנכסים משועבדים מפני תקון העולם: **והא תנן.** בבכורות: **שאין חוזרין.** לבעליהן שאין חוזרין אלא ממכר: **הבכורה.** חלק בכורת הבכור כדמפרש התם [בכורות נב:] מתנה קרייה רחמנא לתת לו פי שנים [דברים כא]:

והיורש

מעשה. שאירע כן ובאו לפניו לדין ואמרו חכמים דאפ"ה דמתה הבת הואיל שהנכסים שהכניסה לו בידו הן דין הוא דנזונות: אי אמרת בשלמא דהאי בעל יורש הוי. בנכסי אשתו משום הכי נזונת האלמנה דקדמה שטר כתובתה שנתחייב לה בעלה כמזונותיה מקמי דנפלה ליה האי ירושה לבעל משום דאין יורש אלא לאחר מיתת אשתו ומשהכנה דקדמה שעבוד אלמנה קודם שעבודו של בעל אלא אי אמרת לוקח הוי אמאי נזונת והא קיי"ל אין מוציאין למזון האשה והבנות מנכסים משועבדים מפני תקון העולם והני נכסים משועבדים הם לבעל משעה שהכניסתו לו אשתו. אלא לאו ש"מ יורש הוי ומשום הכי נזונת. ואם נפשך לומר הא קדם שטר כתובתה מן הבעל שהוא כלוקח ואיכא למימר בדין הוא דנזונת. אפ"ה דקדם אינה נזונת כדפרש' לעיל מפני תקון העולם: אלו שאין חוזרין ביובל. דלא חשיב כזביני דהדרי משום דזכיניהו רחמנא

ו) ונראה לומר כוונו הרב"ם ז"ל וכתבי והתניא גרסי' ור"ל לפפוקי מגי' רבינו.

מסורת הש"ס

ו) [תוספ' כתובות פ"ח], ב) [לקמן קמב:], ג) [עי' תוס' כ"מ קד. ד"ה הכי גרסינן], ד) כתובות מט:, ה) [ל"ל בדבר], ו) בכורות נב:, ז) בס"ל: אחיו לבד, ח) [ועי' תוס' בבא קמא נב: ד"ה דשרכא],

גליון הש"ס

גמרא ילמדנו רבינו ליתה ואבלה. עיין כ"מ דף קד ע"ב תד"ה ה"ג:

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה ואין מזונות הבנות כל"ל ומיתת מן נמתקן:

מוסף רש"י

נשאת הבת אלמנתו נזונת מנכסיו. אע"ג דאמור רבנן בעל בנכסי אשתו לוקח סי' וקיימא לן אין מוציאין למזון האשה מנכסים משועבדים, הכא שייוהו רבנן כיורש משום פסידא דאלמנה, והכי מפורש בית נוחלין (כתובות שם).

רבינו גרשום

בכח האב שיהא יכול להורישן לשאר בניו אע"ג דגדלה הפירות בחייו: והתנן שמין את המחובר ללוקח. אדם שמכר שדה לחבירו. לסוף י' שנים ולא בתוך י' וכשהשלימו י' שנים היה חבואה של מוכר מחוברין לקרקע ועדיין לא נגמר בישולן אין אומרים דכנוף הקרקע דמיין ומכורין ללוקח אלא שמין אותן מחוברין ללוקח והוא קונה אותם משום דברשותיה דמוכר גדלו. ה"ג האי אב דהניח פירות מחוברים בחיי אביהן גדלו ואמאי לא הוה ברשותן אלא דהאי בן לחוד: כאן בבנו. הואיל ודעתו של אב קרובה אצל בניו כשכתב לו כל נכסים לאחר מותו מחל לו הפירות שבשעת מותו. אבל מוכר לאחר לא מחל לו הפירות לפיכך שמין. ואמר לן רבי ו) דמשנה זו שמין את המחוברין ללוקח אין ידרש היכן הוא: **פים'** הניח בנים גדולים וקטנים. והניח נכסים וקודם שחלקו הממון אין הגדולים מתפרנסין על הקטנים. כלומר אין קונין הגדולים מלבוש מתפושת הבית מפני שלא יתמעט חלקן של קטנים מפני שלגדולים צריכין יותר מלבוש מקטנים וקטנים צריכין יותר מזונות שאוכלין בכל שעה ביום לפיכך לא יזונו מחלקן של גדולים אלא חולקין הנכסים בשוה ויעשה כל אחד בחלקו מה שרוצה: האי גדול אחי שלבש וכסה עצמו. מתפושת הבית. מאי טעמא דמתני' דקתני דאין מתפרנסין דאפי' הרי גדול אחי: בשדכא עסקינן. כלומר אדם בטל שאין מרויח מן הנכסים כלום אבל אחר שמרויח מאי דעבד עבד: בשדכא פשיטא. דאין מתפרנסין הואיל דלית להו הנאה מינה לא מחלי ליה: מהו דתימא. מחלי ליה משום דלא תזלזל שלא ילך ערום

רבינו גרשום (המשך)

ילמדנו רבינו. בתולה או אלמנה שלותה ממון מאחרים ואכלה ואח"כ עמדה ונישאת לבעל קודם שתשלם והביאה לבעל נכסים מאי: בעל בנכסי אשתו (יש לו דין) לוקח הוי או יורש הוי. [לוקח הוי] ולא יפרע כלום משום דמליה על פה אינה גובה מן הלקוחות דלית ליה קלא למלוה על פה. או דלמא יורש הוי וגובה כו': מאי לאו נשאו גדולות לבעל שלוו ונתפרנסו מממון הקטנות ונישאו לבעל הגדולות ישאו קטנות מה שלוו ואכלו אחיותיהן משלהן ישאו מממון הבעל אלמא דבעל בנכסי אשתו יורש הוי ויש לו דין יורש ומלוה על פה גובה מן היורשין. לא לעולם אימא לך לוקח הוי ומתני הכי נשאו גדולות לבעל מתפושת הבית הכי נמי כשנשאו קטנות לבעל יטלו כנגדן: והתני ר' חייא. בפירוש כמו דאמרן מעיקרא ומשמע דיורש הוי: לעולם לוקח הוי. והכא מ"ט גובות הקטנות מן הבעל הא לאו יורש [הוא] משום הכי גובה שאני פרנסה שנוטל ממון מן הקטנות דקלא אית ליה וכמלוה בשטר דמי ומלוה בשטר גובה מן הלקוחות: א"ל רב פפא לרבא לאו היינו דשלח רבין באגרתיה. דבעל יורש הוי: מי שמת והניח. אשתו ובת שיהא של שניהם ואין לה יורש אלא היא אלמנתו נזונת מנכסי בעלה לפי כי על היורשין ליתן לה לאלמנה מזונות: נשאת הבת. והכניסה הנכסים לבעלה שירשה מאביה שאלמנה זו רואיה ליזון מהן. אע"פ שנישאת לבעל אפ"ה אלמנה נזונת מנכסים של חתנה שהכניסה לו הבת: מתה הבת דהשתא לאו ברשותה נכסים קיימו: אמר ר' יהודה על ידי היה

עין משפט נר מצוה

קעז א מיי' פי"ב מהל' זכיה ומתנה הל' יג סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' רמז סעיף ב:

קעח ב מיי' פ"ט מהל' נחלות הל' יב (ופי"ט מהל' אישות הל' כג) סמג עשין לו טוש"ע חו"מ סי' רפו סעיף א:

קעט ג ד מיי' מהלכות נחלות פט טוש"ע שם סעיף ג:

ה מיי' פי"ט מהל' אישות הלכה כב טוש"ע אה"ע סי' קיב סעיף יח):

קפ ו ז מיי' שם הל' טו טוש"ע שם ס"ב:

קפא ח מיי' שם הל' יב טוש"ע שם ס"ג:

קפב ט מיי' פכ"ו מהל' מלוה ולוה הל"ב ופי"ח מהל' זכיה ומתנה הל"ג סמג עשין לד טוש"ע ח"מ סי' קיב סעיף ה וסי' קלב סעיף ב טוש"ע אה"ע סי' לא ס"ב וס"ד:

קפג י כ מיי' פ"ב מהל' אישות הל"ו סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לג סעיף ד (וכרב אלפס עוד בכתובות פד:):

קפד ל מיי' פי"ח מהל' שמיטה ויובל הל' כ והלכה כח: